

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus theologicus - Cod. Ettenheim-Münster 222

[s.l.], 1714-1715

Sectio I.

[urn:nbn:de:bsz:31-120314](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-120314)

Quaestio Unica De moralitate Actuum humanorum.

Artus I. Unde moralitas actuum humanorum desumenda sit?

Quemadmodum in actu hno ad eig moralitem
plura interveniunt, ut scilicet libertas, obtem, finis, extrinsecus
operantis, circumstantiae, & sic hinc solet, an et a quibus sit
moralitem actus hinc desumat? hoc ergo hoc uero examinandum
sempterea in 3. scilicet. quibus dividimus, quare 1. quid sit et
in quo scilicet actu hinc moralitas consistat? 2. an et quomodo actus hinc
specificent, ab obtem et fine extrinsecus operantis? 3. de circumstantiis
exemplum quod est in partem secundam Moralitatis actus hinc tribuunt. scilicet:
Quidnam sit et in quo scilicet consistat moralitas actuum humanorum.

Sectio I. Quidnam sit, et in quo scilicet consistat moralitas actuum humanum?

Per moralitem, quoniam in profertur exasare intendimus. Quid aliter
possunt, quoniam entitem illam, quae actibus hinc scilicet et

306.

p[ro]p[ri]e tri[bi]t[ur] r[ati]o[n]em meriti aut demeriti, aut p[ro] q[uo]d actus
 h[ab]et[ur] f[aci]t[ur] h[ab]et, unde boni f[aci]t[ur] aut mali t[ame]n, aut vitu-
 perio digni p[ro]p[ter] q[uo]d actus huiusmodi certitas s[ed], aut q[uo]dna[m] illud
 f[aci]t[ur] dicendu[m] veniat, r[ati]o[n]e cuius bonitas aut malitia eis ad-
 scribit[ur], adeo in auctores certu[m] n[on] e[st], licet ex o[mn]i p[ro]veniant ad mo-
 ralite[m] exigi q[uo]sformitem aut difformitem ad regulas morum,
 q[uo]d regula s[ed] lex D[omi]ni eterna et ditamen p[ro]p[ri]a p[ri]nci-
 palis, q[uo]d q[uo]d in huiusmodi con- aut difformitas h[ab]et, variosa-
 ria dicunt. N[on] q[uo]d cum Becano, Suarez et alijs certite[m] huius-
 modi in sola libertate q[uo]sstituunt, ita ut moralitas actus huiusmodi
 ab illorum libertate distet n[on] s[ed] alij, q[uo]d cu[m] S. D[omi]no. D. Tho[m]a
 gem et in hoc p[ro]venit sequunt[ur] Tho[m]a, docent, moralite[m] ista[m]
 in respu[cto] intrinseco seu in ipso ordine actus liberi ad suu[m] ob[er]ta-
 gatione[m] subsistens regulis morum f[aci]t[ur] q[uo]sistere. q[uo]ssequ[en]t[ur] d[omi]na
 declarabit mentem.

307.

h[er]editio: Et si libertas sit fundamentu[m] moralitatis, n[on] in ca-
 s[us]u in respu[cto] intrinseco et ordine ad ob[er]tum suu[m] p[ro]ut subsistens re-
 gulis morum moralitas actus huiusmodi f[aci]t[ur] q[uo]sistere. Ita p[ro]venit Tho[m]a
 et alij cu[m] S. D[omi]no. q[uo]d i. 2. q. 19. a. 9. i. in arg[um]to. s[ed] q[uo]d dicitur, de in et m
 in O bonitem actus q[uo]s signat n[on] q[uo]d liber e[st], s[ed] q[uo]d q[uo]sformar,
 v[er]bi d[omi]na a q[uo]d dependet. V[er]ba S. D[omi]ni, in arg[um]to. s[ed] q[uo]d dicitur, h[ab]et s[ed]
 s[ed] q[uo]d dicitur e[st] s[ed] f[aci]t[ur] q[uo]d bonitas v[er]bi d[omi]na e[st] actus eius n[on] de-
 p[en]deat ex q[uo]sformite v[er]bi d[omi]na q[uo]d dicitur Math. 16. n[on] sicut ego
 volo s[ed] sicut tu vis, q[uo]d dicitur, q[uo]d vultem vult ee ho[m]inem et ad
 DEUM dirigi, et Aug[ustinus] dicit in Enchyridio, rectitudo am
 v[er]bi d[omi]na e[st] bonitas eius: q[uo]d bonitas v[er]bi d[omi]na dependet ex q[uo]sformite
 ad v[er]bem d[omi]nam. In corpe circa finem ita ait: q[uo]d ad hoc q[uo]d
 v[er]bi d[omi]na s[ed] bona, requirit[ur] q[uo]d q[uo]sformar d[omi]na v[er]bi d[omi]na, unde sub[er]t: atq[ue]
 q[uo]sformar v[er]bi d[omi]na ex hoc q[uo]d actus v[er]bi d[omi]na ordinem dicit et
 respu[cto] ad ob[er]tum ut subsistens v[er]bi d[omi]na h[ab]et q[uo]d motu[m] regula-
 go et m bonitas v[er]bi d[omi]na adeoq[ue] e[st] actus eius h[ab]et ex hoc q[uo]d dicit or.

dnem ad obtem ut regulata q obtem dnem.
 P. ap: a rae qo ad. ptem. q illud solum moralitas gstitui
 pter n' p, q' gup' p, qm in fuit moralitas gup' atq' 308.
 libertas gup' p, qm in gup' moralitas: qo sola li-
 bertas n' p ee file gstitus fcti, th. pades in dnj m. p.
 pofita indifia agendi et ablata hie q popble hie q impfle
 oilege ee gstitandi regula, actq' ex tali indifia procedens
 pnt gup' liber, nec tu p gup' moralis, qia moralitas
 hie con= aut difformita ad regular moru hie n' p, neq'
 tu huius con= aut difformitas agere hie p, ubi regula nulla
 et nulla e' lex, ut cui gformare aut difformizet: qo p.
 Quod autm libertas e' moralit' fundamta et radix, sic
 gstitit. Illud recte adftitit pro fundamto moralit',
 ex qo actq' h' q' pnt fcti reguli moru, unde tota mo-
 ralitas h', atq' hoc n' ee liberte, leges em et praup'ta
 dem solis actib' liberis, n' autm nece p'is. qo

P: Altera pars apenti et g'f. prior: iuxta p'lu' idm 309.
 E' file gstitus q' e' file difformis, atq' Moralitas fcti
 difformis, q' in huius ^{negitidinem} p'ntu et re p'ntu ^{actuum} ^{ad obtem}
 q' g'p'ntans reguli moru, qo etm q' huius re p'ntu fcti
 g'p'ntans p. m. q' illud moralitas fcti difformis, q' q' actus
 p'ntu q' q' fcti malus qm bonus, p'ntu q' bonus qm malus,
 atq' hoc n' actus huius ex eo q' fcti g'formis seu q'
 dicat rebus ordinem ad obtem p'ntans reguli moru,
 aut fcti difformis seu n' dicat ordinem aut prave ordine
 dicat, ad obtem p'ntans reguli moru ut gunit' tenent

II: 310
 P: Apertio: fante eadm liberte mutato fcti ordine
 ad obtem ut p'ntans reguli moru, p'ntu mutari moralitas actus

hinc, qd n' in sola libertate, sicut dicitur qm actus libere
 ad obtem ut substantia reguli motu dicit, moralitas
 facta constituta e. i. paret. qia vis mutas et diffi
 specifica alius rei desumit ab eis constituto. a. p.
 Posito casu: qd aliquis in vigilia cuiusdam spli ne sciens
 ee vigiliam spli carnes comedit, postea autem admonet
 de vigilia et precepto ieiunii, tunc pergit comedere
 carnes: in hoc casu manet eadem libertas, et indiffia,
 potest enim qd libere et tunc sine ulla nova detractione pergit
 comedere carnes, nec tunc manet eadem moralitas, sicut actus
 si prius erat bonus, et in specie boni, fit post quoscumque precepti
 mali et in specie mali, neque aliunde, qm qia prius tantum
 maalem pravitatem ad obtem substantia reguli motu dicebat
 qd ex quivo precepti et actus ut ei gratia fit facta
 prava. p.

311
 W.

311. In eo file constituta moralit' constituta e. ex
 qd facta actus h' qd fit bonus aut malus, atq; hoc h' ex eo,
 ex qd h' qd fit con- aut difformis ad obtem ut substantia
 reguli motu: qd etiam in eo file constituta moralit'
 constituta e. ex qd actus factus h' qd fit con- aut dif-
 formis ad obtem, ut substantia reguli motu. sicut: atq;
 qd actus fit con- aut difformis h' ex respo et ipso ordine, qm
 qd actus dicit ad obtem ut taliter fit substantia reguli motu
 ita, ut si ordo ille fit pravus, atq; etiam fit qd fit
 difformis, si ordo ille fit bonus, atq; etiam fit qd fit
 iij moralitas actual' h' in ipsa intrinseca virtute
 ad obtem regulata qd regulas motu constituit.

312

Regula autem motu de qibus in presenti diximus, et
 plura in futuro dicemus, sicut alia remota alia proxima,

remota s^t ipsa lex dei DEI aeterna in mente. Ina
 respiciens et vltimū supremū huius legislatoris cui se. hoc p^{er}
 nisimē d^t fidei. q^{ia} hoc totū q^{uod} est s^{ed} et
 operari ex sua naa spectat ad DEUM, a q^{uod} h^{ab}et suam
 ee. et operari, deoq^{ue} ad hoc, ut agendo agat q^{uod} vult
 sua naa et obligatiō, vobisq^{ue} se heat ad suū supremū
 Dominū legem DEI oia. regulantem in actib^{us} suis
 respicere d^t: legi DEI aeternae et vlti^mo supremi le
 gislatores addi p^{oss} et solent a vobisq^{ue} naa reali, eoq^{ue}
 etm ad hanc cen^{tra} mensuram suam sine eas morale.
 regula actionū hanc proxima filis et imita. e^t dicta
 men^{te} vobis practica respiciens legem DEI aeternam
 et vltimū supremū legislatoris, deoq^{ue} p^{ro}scribens aut
 inhibens, q^{uod} h^{ab}et hū et nunc agende s^{ed} aut omitten
 du^m q^{uod} vult ad vltimū supremū legislatoris DEI.
 Ex hoc igit^{ur} aut^{em} aliquis moralit^{er} bonū e^t aut malū
 q^{uod} vult ad vltimū supremū a vltimū libera. et hinc offm^{it}
 aut difformiter ad dictamen practicae p^{ri}ae vobis
 respicientis legem DEI aeternam et vltimū supremū
 legislatoris, et nec a^ug^{er}entiam aut^{em} vnaa reali.
 Cum am^{en} q^{uod} vult Th^{om}as q^{uod} d^ent, alig^u aut^{em} cent^u 313.
 et intra^{re} boni, et alii extra intra^{re} mali, unde
 etm in q^{uod} adagium transi^t, q^{uod} aliqua obta s^{un}t
 mala, q^{uod} prohibita, alii vero prohibita, q^{uod} mala,
 q^{uod} doctrina nra antea tradidit evitare vider^e,
 dicenda etm e^t q^{uod} d^ent ea. q^{uod} d^ent, s^{un}t actum
 cadent^{er} morit^{er} bonū aut malū ee, q^{uod} s^{un}t et hinc
 q^{uod} vult aut difformit^{er} ad reglas honesti, cum hoc

aliquid proprio subsistere potest, si enim quaedam ab illa
prohibentur quia sunt mala, sequitur evidente, quod eorum
malitia praecedat ipsam prohibitionem et consequatur
etiam inhonestas, quae in tali malitia, licet
independens a prohibitione, siue voluntate supremi
legislatoris, quae proinde non videtur statui pro re-
gula moralitatis eorum actionum, quae exigunt
indispensabiliter prohiberi, siquidem illae ante-
cedunt ad talem regulam siue prohibitionem. iam in-
tellegunt esse mala et inhonesta.

314. Igitur ne quoniam illud effato contradicere videamur, duplex
respondendi via superest ex hinc desumpta, 1^a est,
quod dicta essent aliqua mala esse quia prohibentur, alia
prohiberi quia mala sunt, sed sit ita intelligendum, quod
aliqua prohibita sunt lege positiva quia mala sunt
non antecedunt ad omnem legem, sed ad legem positivam
quae quodammodo ad legem naturalem, seu quia sunt repugnantes
legi naturali, quod autem huiusmodi mala deus, sicut
dubio, sicut enim multa obla, quae antecedunt ad ipsam
legem positivam quae prohibentur, non sunt mala, ut esset
carnis porcinæ in veteri testamento, et esset carne
pro quovis die in novo, ita alia obla mala sunt
antecedunt ad legem positivam, non antecedunt ad omnem
legem, sunt enim mala per legem naturalem. quoniam lex positiva
approbat et stabilizat, ut subditum maiorem horrorem
inveniat presariorum, et per regulam prohibitionem, quod

175
velitu' e', clarig ac certis eis innovefat. Altera
refrudi via e', qd' si dictum refatum intelligat de ma-
litiis et inhoneste, qm' hnt aliq' actioes antee-
dnto ad oem legem; id q'dm veru' fit de malitia
radicali et fundam'tali, n' autm de malia. feli; seu
ad aliq' obta, q' prohibent, qia mala s't, prohibeant,
qia antecednto ad oem legem radicalem et fun-
dam'talem malitia' heant, et ideo exigant p'hiberi,
et hoc q'dm exinde, qia q'ntm ex se, ex se q'ra-
rietem dicunt ad vltim' dnam, unde et huiusmi
mala in genere motu' specificant, qia mala di-
cunt, q'nt' infraeam suam disordinant ad vltim'
dnam, qm' q'dm felix n' hnt p'radicalit' hntm,
et hinc e', qd' si huiusmi mala s't ignotaam invio-
cibilem n' opprnderent, ut mala, illa operant' felix
n' scirent, pari rase s't ponerent s't impossibile
n' ee a DEO prohibita hoc ipso cen' ferent
n' ee felix inhonesto: atq' ex hoc patet, q'ndo
cum dicto q'nti h'lgum ofato s'p'rtio nra subli'at.

Subsectio Solvuntur Obiectiones.

Obi. i. auctoritas D. Thoma q' plurib' in locis maxima in 1. 2.
q. i. ait actum h'um et actum moralem ee unu' et idem 315.
atq' act' h'ng aliud n' e' qm' act' liber elicit' ut ad vltim' raris:

igitur et moralitas, in libertate collocanda est. Quod pro felicitate
moralitatis, quod hinc est, quod solo positum et oratio pro his
felicitate actuali felicitas, atque posita sola libertate et pro his oratio
felicitate hinc actuali moralitas: quod etiam in libertate tamen in felicitate quod hinc
moralitas actuali collocanda est. m. p. sola libertate posita datur imputabilis
actuali; sola namque libertas facit, ut atque aliis lau-
de l. vituperio digna sit, et nisi atque liber esset, imputabilis non
esset: atque imputabilis actuali est ipsa eorumdem moralitas.

90.
R: quod dicitur. De actu, actu hinc et actu moralis ea idem loquar,
de moralitate in genere et non de ea in abstracto, adeoque vult di-
cere eundem actu, quod hinc est, etiam esse actu quod moralis est, nam quod
moralitas est ipsa atque hinc, nisi tamen quod hinc intelligatur, ipse respicit
et ordo ad regulas vis hinc, sicut ad legem Dei aeterna, et di-
tamen pro rationis. l. etiam dicitur, quod l. De: loquar de eo, pro nam
de eo in genere motu, quod sepe procul dubio est actu hinc et mo-
ralitate esse unum et idem, pro quia in presenti non agitur de eo pro actu
pro de eo in genere motu, neque ex hoc argui potest in genere.

316. Ad quod n. m. ad eum: d. M. sola libertate posita datur imputabilis actuali
actu, imputabilis electionis c. M. laudis aut vituperii moralis n. M.
et d. m. atque imputabilis laudis aut vituperii moralis est ipsa actuali
moralitas c. m. imputabilis electionis, hinc, aut laudis et vitu-
perii moralis est ipsa actuali moralitas n. m. et c. duplex pro dicitur
imputabilis, altera electionis, quod aliquid dicitur pro voluntate
adeoque, namque imputabile, altera est imputabilis rationis et moralis,
quod aliquid dicitur volente in ordine ad meritum aut demeritum personale
aut morale; illa imputabilem, cum ex hoc pro omnia, quod
aliquid sit in potestate agentis, quod ad fieri aut non fieri pro li-
bertate hinc aut quod hinc hinc non abusus, etiam non de hac, pro de impu-
tabilitate moralis, et in ordine ad meritum aut demeritum personale
pro in ordine personale in presenti agitur, et hanc in sola libertate

quidam n' p'oe affant' ahering: q'nd' q'o d'icij, ex liberte h'ri
q'd acty sit laude aut vituperio dign'q, dico id veru' et falsum
sub d' versa rati' ee. p'oe. veru' q'idem, s' l' de laude aut vi-
tuperio r'ali, aut de liberte q'fi de fundamto b'at'm mo-
rali, aut vituperii dictu' int'gru', falsum veru' s' de liberte
sola, q'fi de s'pli moralit'z, aut de laude et vituperio
moral' id' aherat, ut antea dictu' e'.

Obj: 2°. Illa q'o de se invicem p'nt affrari in recto s' 317.
realt' idm, s'm dicta de dist'ioe in l'gia, atq' actus
liber et moral' de se invicem affrari p'nt in recto,
recte em' h'ic acty liber et acty moralis, et vicijim;
q'o acty liber et acty moral' s' realt' idm: q'eg'nto
sicut acty liber tal' e' ex liberte, ita etm tal' erit
ex liberte acty moral', p'ois libertas e' s'ile q'ssiti-
vum moralit'z.

Q: d: M: q'o et q'ateng de se invicem affrari p'nt
in recto s' realt' idm e: M: q'o. et etm n' q'ateng
de se invicem affrari p'nt in recto s' realt' n: M:
et d: m: Atq' acty liber et moral', de se affrari
p'nt in recto, s' sumant' in gereto: s' in abstracto
n. m. l. aliter, atq' acty q' liber et q' moralis
de se affrari p'nt in recto m. acty q'o liber et
q'o moralis n. m. et c. Item q'idem e' q'd acty q' liber
et et sumpt' in gereto, acty etm s'it q' moral' e'
s'ill' sumpt' in gereto, at hoc n'q'm negabim'q, in s' s'ec
acty n'q' n' sumat' s'm s'ile s'eum d'ist'inctivum
q'o acty liber aut moral' e', s' hoc n' p' q'd negavim'q
s'ill' q'd idm s'it s'ile q'ssitivu' acty q'o liberi et acty
q'o moral'z, neq' in hoc acty liber et acty moralis

de se affrari pot in rebo, qstante em negamus
in veritate diu poe. atq qd liber e' etm. moralis
I, et vicissim p.

318.

Obj. 3. qtra altera' aperi'ti parte: Quid pro fili
moralit' qstivo assignandu n' e' sine qo variis acty
morales hri palam e', atq sine respu intrinseco ad
regulas motum plures acty morales hri palam etq,
M. patet. in p. 1. qidm acty misericordie DEI qas
hoc acty creavis, redemptionis, salvagis p' acty
fume morales, neq in eoru moralitas resolvit p' r
respu ad regulas motu scilicet ad legem, DEUS em in
us, qas huiusmi fecit, legem ad h'c. 2. Illa qas intrinse
mala s't, mala s't etm in genere motu antecedenti
ad oem legem etm naale, adeoq, malitia' sua' q' ordi
nem ad regula, motu h're n' pot: qo p.

R' d. M. Quid p sine qo variis acty scilicet morales hri pata
e' pro fili moralit' qstivo assignandu n' e' M: sine
qo variis acty fundam'tis h'm et radicalit' morales
hri palam e', Quid p n. M: et s't si d'm: n: e: ad p.m:
et qidam qatm ad 1. de operibz misericordie DEI e. ope
ra huiusmi ee fume moralia, at n: eoru moralitatem
n' resolvit poe q' respu ad regulas motu scilicet ad lege
DEI eternam, cui ius dicendi nulla r'as apparet, licet
em DEO repugnet in actibz s'z regulas h're externem,
nullus in ingruens e', imo p'ima actu d'oru q'deantia
ut cuncta opera d'na regularent, q' intrinseca et absolute
indefectibilis DEI vltim, a qo ois moralitas, q' ex f'ata fluit

neq, urget qd addit, qia DEUS in i, qe fecit legem n' ad, id em totum
 veru e' de lege externa et dista, a qe utiq, inderens eet regulari
 opera dno, qm am DEUS ipse sibi lex ee. pt etm DEUS se pro lege
 adeoq, et legem hie pt. Ad alteru vero gformit ad ea qd dicta
 N. A. 314. d. a: illu qe intrasie mala st, mala fundamltu st etm
 in genere. motu antecedat ad oem lege etm naalem e.a. st
 facta mala antecedat ad oem legem. etm naalem, n.a. etc.
 loqim, qidm p se de moralite pbr, et n' totu de fundamltu tali,
 nilomin' et ipse guntlis moralitas et malitia desumit, ab
 illo ordine aut potiq, ex disordinase, qm hnt ad legem DEI
 eternam vide qe supra dixim' N. 313. et 314.

Ob. 4. saltem moralitas omniis libera n' g'it in pendentia sig.
 acty ad obtu, cum omfio n' st qd positivum, qe adhuc st dari acty
 hinc moralis, qm in moralitas eig in hac pendentia g'it. bati.
 Praterea pt idm acty mutari in genere motu absq, eo, qd multo
 intrasie: sicut id cum qis prosequi g'neficiem carni, sempe pro-
 hibito, quam inceptu tempe n' prohibito, tunc em solum fit ex-
 tranea mutao legis: qe verificari n' pt, qd moralitas actuum
 in respue intrasie g'it. bati.

Ob. ad 1. d. a: saltem moralitas omniis libera n' g'it in penden-
 dentia acty ad obtu factu tali t. o: n' g'it in pendentia interpre-
 tive tali n' a. etc. qe revera antecedenti g'ra dicit, in antecedente
 em dicit huiusmodi omniem n' ee qd positivum, et tunc in g'g'it ac-
 quit ad illa q' ad actu hnt positivum. moralitas omniis libe-
 ra eo modo pendentia acty, qm d' o'bra, unde sicut inopre-
 tive totu vltima e' ita etm ipse pendentia interpretiva e'. Ad alteru
 dia. pt idm acty p'iq, mutari in genere motu absq, eo qd multo intrasie
 in ee p'heotia: acty, eo qd multo intrasie in ee aut genere motu n. a:
 etc. ad exempte positu dico i'omeficiem carni huiusmodi intrasie mu-
 tari in genere motu, nam ille acty intrasie mutaz in genere
 motu q' tunc ad obtu in genere motu h'icificia mutabatur, atq;
 huiusmodi acty ita tunc, p'iq, em tunc ad obtu g'forme re-
 guli motu, urgente am precepto et iis obligase q'nta
 obtu' fit differe reguli motu, q' e' h'icificie mutari in
 genere motuum, q. p.